

FÜGGETLEN RENDÉSZETI PANASZTESTÜLET

☒: 1358 Budapest, Széchenyi rkp. 19.

☎: 441-6501

Ügyszám: 312/2008/Pan.

A Független Rendészeti Panasztestület

58/2009. (III. 11.) számú

állásfoglalása

A Független Rendészeti Panasztestület (a továbbiakban: Testület) szerencsi panaszos 2008. november 12-én előterjesztett panaszára indult eljárásban a 2009. március 11-én – Dr. Juhász Imre elnökhelyettes, testületi tag távollétében – megtartott zárt ülése alapján született állásfoglalását

m e g k ü l d i a z O r s z á g o s R e n d ő r f ő k a p i t á n y n a k .

A Testület megállapítása szerint a vizsgált ügyben **alapjogot súlyosan sértő intézkedésre került sor**, ezért a Testület a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 93/A. §-ának (6) bekezdése szerint, állásfoglalását megküldi az Országos Rendőrfőkapitánynak.

A Testület állásfoglalása ellen jogorvoslatnak helye nincs.

Indokolás

A panaszos 2008. november 12-én terjesztett elő panaszbeadványt, amelyben sérelmezte, hogy őt a rendőrök 2008. november 7-én, Szerencsen, egy utcai konfliktusban, majd verekezésben való részvétel miatt megbilincseltek, vele szemben testi kényszert alkalmaztak, majd előállították a Szerencsi Rendőrkapitányságra, ahol vele szemben garázdaság büntetének gyanúja alapján nyomozást indítottak. Sérelmezte továbbá, hogy az ügyvel kapcsolatban keletkezett iratokat – a jogorvoslati jogairól szóló tájékoztatást, az előállítás időtartamáról kiállított igazolást, az előállító helyiségben történő elhelyezésével kapcsolatos jogairól és kötelezettségeiről szóló tájékoztatást, a gyanúsítottai vallomását, valamint az előállítása során tőle átvett, majd az előállítás végén neki visszaadott tárgyakról felvett jegyzőkönyvet – a rendőrök annak ellenére írárták alá vele, hogy ő írni-olvasni nem tud, és közölte is a rendőrökkel, hogy csak a saját nevét tudja lassan leírni.

I.

1) A panaszos 2008. november 12-én, levélben előterjesztett panaszbeadványában előadta, hogy 2008. november 7-én az esti órákban lakóhelyén több ismerőssel találkozott, és éppen hazafelé tartottak, amikor az utcán – elmondása szerint – egy velük szembe jövő, ittas állapotban lévő férfi rájuk támadt. A férfi megragadta a pulóverét – amitől az véres lett –, és azt kiabálta a társaság felé, hogy: „Meg akartok verni?” Ekkorra már – a panaszos állítása szerint – a helyszínre érkezett egy rendőrségi szolgálati jármű, amelyből öt rendőr szállt ki. A rendőrök lefogták a panaszost, és kezeit hátrabilincseltek. Ezt követően a rendőrök elvitték a panaszost a közelben lévő lakóhelyére, és a családjánál arról érdeklődtek, hogy ő milyen ruhát viselt.

22 órakor a panaszost beszállították a Szerencsi Rendőrkapitányságra, ahol – előadása szerint – kb. 30 percig a falhoz állítva kellett várakoznia; majd egy irodába vitték, ahol kihallgatták. A panaszos szerint a rendőrök arra biztatták, hogy tegyen terhelő vallomást az egyik társára, de ő ennek nem tett eleget. A panaszbeadvány alapján őt a kihallgatás során többször is bántalmazták a rendőrök, és végig megalázóan, lekezelően bántak vele. A kihallgatása után a panaszost szembesítésre vitték a verekedésben részt vett másik férfival; majd aláírták vele a jogorvoslati jogairól, az előállítás okáról és időtartamáról, az előállító helyiségben történő elhelyezésével kapcsolatos jogairól és kötelezettségeiről szóló nyilatkozatot, és a saját vallomását is, amelyet – állítása szerint – az egyik rendőr önállóan gépelt le, és nem tudta, hogy mi áll benne, mert neki nem olvasták fel, hiába jelezte a rendőröknek, hogy írni-olvasni nem tud. Elmondása szerint ekkor is bántalmazták őt a rendőrök, és amikor egy pohár vizet kért, nem adtak neki, csak szidalmazták. Végül visszaadták a panaszosnak a tőle lefoglalt tárgyakat, és 3 óra 25 perckor elbocsátották a Rendőrkapitányság épületéből.

2) A panaszos elismerte, hogy ittas állapotban volt, hiszen a rendőri intézkedéseket megelőzően éppen születésnapot ünnepelt az ismerőseivel. Kifogásolta, hogy a rendőrök az eljárás alatt őt többször bántalmazták, vele mindvégig megalázó, sértő hangnemben beszéltek, és a nyilatkozatot, illetve saját vallomását is a rendőrök fenyegetésének hatására kellett aláírnia. Sérelmezte továbbá, hogy a rendőrök annak ellenére aláírták vele a jogorvoslati jogairól szóló tájékoztatást, az előállítás időtartamáról kiállított igazolást, az előállító helyiségben történő elhelyezésével kapcsolatos jogairól és kötelezettségeiről szóló tájékoztatást, a gyanúsítottai vallomását, valamint az előállítás során tőle átvett, majd az előállítás végén neki visszaadott tárgyakról felvett jegyzőkönyvet, hogy ő írni-olvasni nem tud, és közölte is a rendőrökkel, hogy csak a saját nevét tudja lassan leírni. Előállítás után a panaszos felkereste az orvosi ügyeletet, hogy a rendőrök által okozott sérüléseiről látelleletet vetessen, az orvos azonban – elmondása szerint –, miután megvizsgálta, közölte vele, hogy nem talált rajta semmiféle külsérelmi nyomot, így nem tud erről igazolást kiállítani.

Mindezek alapján kérte a Testület vizsgálatát.

II.

1) A tényállás tisztázása érdekében a Testület a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 93. § (3) bekezdése alapján felvilágosítás-kéréssel fordult a Szerencsi Rendőrkapitánysághoz, és kérte az ügyel kapcsolatban keletkezett rendőri jelentések, a kényszerítő eszközök alkalmazásáról készült parancsnoki kivizsgálás, az előállítás idejéről kiállított igazolás, az előállítás okáról valamint a panasztételi lehetőségéről szóló tájékoztatás, valamint az esethez kapcsolódó minden további dokumentum egy-egy példányának a Testület részére történő megküldését.

A rendőrség valamennyi, az ügy eldöntéséhez szükséges iratot a Testület rendelkezésére bocsátotta. Ezek alapján a következőket lehetett megállapítani:

2) Az intézkedő rendőröknek a 2008. november 7-én kelt jelentése szerint ezen a napon 21 óra 57 perckor a Szerencsi Rendőrkapitányság ügyeletvezetőjéhez egy hölgy bejelentést tett arról, hogy munkából hazatérő férjét út közben egy 5-6 főből álló társaság minden indok nélkül megverte Szerencs egyik útkereszteződésében. Ezt követően a rendőrök azonnal a bejelentésben megjelölt helyszínre indultak. 22 órakor érkeztek ki az említett kereszteződéshez, ahol azt tapasztalták, hogy a sötétben két fiatal személy – akik közül az egyik a panaszos volt – ütlegel és rugdos egy földön fekvő férfit. A szolgálati járműből kiszállva a rendőrök „A törvény nevében!” szavak előre bocsátásával felszólították a két fiatal személyt, hogy cselekményükkel hagyjanak fel. Erre a két személy futásnak eredt, de őket kb. 20 méter után a rendőrök elfogták, és testi kényszer alkalmazásával kezüket hátrabilincseltek, és őket a szolgálati járműbe ültették. Ekkor érkezett a helyszínre a bejelentő is, másokat azonban a rendőrök a helyszínen nem láttak. A sértett személyt – akinek az ütlegeléstől és a rugdosástól jól látható sérülései voltak – a rendőrök a helyszínen meghallgatták. Ő elmondta a rendőröknek, hogy gyalogosan hazafelé tartott a munkahelyéről, amikor az említett kereszteződésben egy 5-6 főből álló társaság őt minden előzetes szóváltás nélkül megtámadta, ütlegelte és rugdosta, egészen a rendőrök kiérkezéséig. Elmondta azt is, hogy a társaságból 3-4 személy még a rendőrök kiérkezése előtt elszaladt, de a későbbiekben őket felismerné. Ezt követően a rendőrök az ügyeleten keresztül mentőt hívtak a sértett személyhez, illetve az ügyeletvezetőtől további rendőri erőket kértek a többi elkövető elfogása céljából. A helyszínen elfogott két személy közül a panaszos tagadta a cselekmény elkövetését (azt állította, hogy „ő csak végignézte az egészet”), a panaszos társa azonban nem tagadta a történeteket, és megnevezte a cselekmény további elkövetőit is, akik nagyrészt gyermekkorúak, illetve fiataikorúak voltak. A későbbiek során azonban az egyik gyermekkorú személy törvényes képviselőjével a Rendőrkapitányságon személyesen megjelent. A rendőrök az eset után telefonon felvették a kapcsolatot a kórházzal, ahová a sérült személyt beszállították, és innen megtudták, hogy neki nyolc napon belül gyógyuló sérülései keletkeztek.

3) A kényszerítő eszköz alkalmazásáról készült rendőri jelentés szerint a panaszossal szemben az Rtv. 29. § (1) bekezdése alapján igazoltatásra, a 31. § (1) bekezdése alapján személyi szabadságában korlátozott személy átvizsgálására, a 33. § (1)

bekezdésének a) pontja alapján szándékos bűncselekmény elkövetésén tetten érést követő elfogásra került sor. Ezen kívül a panaszossal szemben az Rtv. 47. §-a alapján testi kényszerít, illetve a 48. § c) pontja alapján szökés megakadályozása érdekében bilincset alkalmaztak, a Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet (a továbbiakban: Szolgálati Szabályzat) 60. § (4) bekezdésének b) pontjának megfelelően (kezek hátra bilincselése).

Az elfogás végrehajtásáról, illetve a kényszerítő eszközök alkalmazásáról szóló parancsnoki vélemény és kivizsgálás szerint az említett intézkedések jogszerűek és szakszerűek, a kényszerítő eszköz-alkalmazások pedig jogszerűek, szakszerűek és arányosak voltak.

4) A sérült személy és felesége tanúvallomásai a rendőrök jelentésében foglaltakat támasztják alá. A panaszbeadványból az is kiderül, hogy a sérült személy a szembesítés során a panaszost egyértelműen felismerte, és elmondta, hogy a panaszos őt ütlegelte, rugdosta.

5) A Rendőrkapitányságon önként megjelent gyermekkori személy tanúvallomása szerint a verekedést a később megsérült személy kezdte azzal, hogy egyiküket meglökte. Erre a társaság egyik tagja ezt a személyt rögtön megütötte, a gyermekkori személy pedig a földre lökte. A már földön fekvő férfit a társaság egyik tagja tovább ütlegelte és rugdosta. A tanú elmondása alapján a bántalmazott férfi – mikor sikerült felállnia – köveket kezdett keresni, hogy megdobálja őket, ezért szaladtak el a helyszínről. Ekkor még a panaszos és társa nem volt a verekedés közvetlen közelében, ők valószínűleg azt követően bántalmazták újra a férfit, hogy ez a társaság futásnak eredt. A tanú elmondása szerint társaság több tagja is gyermekkori, 14. életévüket még nem töltötték be.

6) A panaszos gyanúsítottai vallomásában az szerepel, hogy ő a jogairól történő tájékoztatást megértette, és kijelentette, hogy vallomást nem kíván tenni.

7) Egy 2009. január 7-én kelt feljegyzés szerint a panaszost ezen a napon egy a Szerencsi Rendőrkapitányságon szolgálatot teljesítő r. főtörzsőrmester személyesen értesítette, hogy az ügyében keletkezett iratokat a Rendőrkapitányságon megtekintheti. Ezt a panaszos tudomásul vette, és közölte, hogy nem kívánja a nyomozati iratokat megismerni.

Az előállítás időtartamáról szóló igazolás szerint a panaszos 2008. november 7., 22 órától 2008. november 8., 3 óra 25 percig tartózkodott a Rendőrkapitányságon. A panaszos által – a fent írt módon – aláírt nyilatkozat szerint ő a jogorvoslati jogairól, az előállítás okáról és várható időtartamáról, továbbá az előállító helyiségben történő elhelyezésével kapcsolatban a jogairól és kötelezettségeiről szóló tájékoztatásokat megkapta.

III.

1) Az Rtv. 92. § (1) bekezdése alapján a Testület hatáskörébe kizárólag azon rendőri intézkedések és mulasztások tartoznak, melyek az Rtv. IV., V. és VI. Fejezetének alkalmazásával összefüggésben merülnek fel. Ennek megfelelően a Testületnek

– a rendőri feladatok és utasítások teljesítésének kötelezettsége, azok megsértése vagy annak elmulasztása (különösen: intézkedési kötelezettség, arányosság, azonosíthatóság, segítségnyújtási kötelezettség stb.),

– a rendőri intézkedés vagy annak elmulasztása, illetőleg törvényessége (különösen: igazoltatás, ruházat- csomag- jármű-átvizsgálás, elfogás, előállítás, idegenrendészeti intézkedés, intézkedés magánlakásban, közlekedésrendészeti intézkedés stb.),

– a kényszerítő eszköz alkalmazása és törvényessége (különösen: testi kényszer, bilincs, vegyi eszköz, sokkoló, rendőrbot, útzár, lőfegyverhasználat, csapaterő alkalmazása, tömegoszlatás stb.),

esetén van lehetősége eljárni és az adott intézkedést vagy cselekményt vizsgálni, abból a szempontból, hogy történt-e alapjogi sérelem.

2) A vizsgált ügyben a panaszos által a beadványában kifogásolt rendőri cselekmények egy része az ellene – csoportosan elkövetett garázdaság büntett gyanúja miatt – indult büntetőeljárás során történt. A panaszbeadvány ezen részeit a Testületnek nincs lehetősége érdemben kivizsgálni, hatáskörének hiánya miatt. Ezért a Testület a panaszbeadványnak a büntetőeljárással összefüggő részeit – azt, hogy a panaszost, elmondása szerint, kihallgatása során megütötték, vallomását nem olvasták fel neki, az esetleg valótlan tartalmú, mert a rendőrök fenyegetésének hatására írta alá, illetve a kihallgatása során vele szemben megalázóan viselkedtek a rendőrök – elutasította. Egyúttal a Testület felhívja a panaszos figyelmét arra, hogy a vele szemben intézkedő rendőrök ellen ezen sérelmezett magatartásuk miatt, ha kívánja feljelentéssel élhet az illetékes ügyészségnél.

A Testület felhívja a panaszos figyelmét arra is, hogy a gyanúsítottá válásával kapcsolatos kifogásai, illetve a büntetőeljárás alatt őt ért sérelmek miatt a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 196. § (1) bekezdése alapján panasszal élhet. E hivatkozott jogszabályhely szerint: „Akit az ügyész vagy a nyomozó hatóság intézkedése vagy intézkedésének elmulasztása érint, az a tudomásszerzéstől számított nyolc napon belül panasszal élhet.”

IV.

A Testület ezen indokok miatt a továbbiakban a panasznak kizárólag az Rtv. 92. § (1) bekezdése alapján a hatáskörébe tartozó – az Rtv. IV.–VI. Fejezeteiben foglalt rendőri intézkedésekkel kapcsolatos – részeit tette vizsgálata tárgyává.

A panaszbeadványban kifogásolt rendőri intézkedések érintették a panaszosnak a személyi szabadságát, a testi épséghez valamint a tisztességes eljáráshoz való alapvető jogait.

1) A panaszos személyi szabadságának és testi épséghez való alapvető jogának korlátozását a Testület jogszerűnek és az intézkedések eredményességéhez szükségesnek találta az alábbiak szerint.

Az Rtv. 17. § (1) bekezdése szerint: „A Rendőrség a feladatának ellátása során a testi épséghez, a személyes szabadsághoz, a magánlakás, a magántitok és a levéltitok sérthetetlenségéhez, a személyes adatokhoz, valamint a tulajdonhoz fűződő jogokat a törvényben foglaltak szerint korlátozhatja.” A 29. § (1) bekezdése szerint: „A rendőr a feladata ellátása során igazoltathatja azt, akinek a személyazonosságát a közrend, a közbiztonság védelme érdekében, bűnmegelőzési vagy bűnüldözési célból, a tartózkodása jogszerűségének megállapítása céljából, közlekedésrendészeti ellenőrzés során, továbbá az igazoltatott vagy más természetes, illetve jogi személy és egyéb szervezet jogainak védelme érdekében kell megállapítani.” A konkrét ügyben, mivel feltehetően egy folyamatban lévő bűncselekmény megszakításáról volt szó, a helyszínre kiérkező rendőrök a közbiztonság védelme érdekében, illetve bűnüldözési célból indokoltan és jogszerűen igazoltathatták a panaszost. A rendőrök a jelentésükből kitűnően a panaszos adatait is rögzítették. Ennek jogszerűsége szintén nem kifogásolható, hiszen a Szolgálati Szabályzat 38. § (2) bekezdése szerint: „Az igazoltatás során meg kell állapítani a személy azonosságát, és az igazoltató lapon rögzíteni kell annak az igazoltatottnak az Rtv. 29. §-ának (8) bekezdése szerinti személyazonosító adatait, az igazolványának sorozatát és számát, valamint az igazoltatásának helyét, idejét és okát, akinél ez a további intézkedéshez, eljáráshoz szükséges, vagy egyéb körülmények ezt indokolják.” Ebben az esetben pedig – tekintettel arra, hogy a panaszos mint gyanúsított ellen büntetőeljárás indult – az adatok rögzítése további intézkedéshez, illetve eljáráshoz szükséges volt. Az igazoltatás és az adatok rögzítése ezért indokolt és jogszerű volt.

2) Az Rtv. 31. § (1) bekezdése alapján: „Akivel szemben személyi szabadságot korlátozó intézkedést foganatosítanak, annak ruházatát a rendőr a támadásra vagy az önvészély okozására alkalmas tárgy elvétele végett, előzetes figyelmeztetés után átvizsgálhatja.” A ruházat átvizsgálásának a jogszerűségét a panaszos sem vitatta (erre a körülményre a panaszbeadvány nem tért ki), a Testület azonban megállapítja, hogy ezen jogszabályhely alapján a panaszos ruházatának átvizsgálása is kellő joggalappal, a törvényi előírásoknak megfelelően történt.

3) Az Rtv. 33. § (1) bekezdésének a) pontja kimondja, hogy: „A rendőr a további intézkedés megtétele céljából elfogja és az illetékes hatóság elé állítja azt, akit szándékos bűncselekmény elkövetésén tetten értek”. A Szolgálati Szabályzat 42. § (1) bekezdése ezt a rendelkezést úgy pontosítja, hogy: „A rendőr a szándékos bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt a tettenérés helye szerint illetékes, szükség esetén a legközelebbi rendőri szervhez állítja elő.” Az intézkedő rendőrök a helyszínre kiérkezéskor azt észlelték, hogy a panaszos és társa éppen egy földön fekvő embert ütlegel és rugdos, ezért a körülmények mérlegelésével arra a következtetésre jutottak, hogy a folyamatban lévő bűncselekményt meg kell szakítaniuk, a cselekményt elkövetőket pedig el kell fogniuk és elő kell állítaniuk a Szerencsi

Rendőrkapitányságra annak érdekében, hogy őket ki lehessen hallgatni, illetve – ha ez szükségessé válik – velük szemben eljárást lehessen indítani. Az elfogás és az előállítás indokoltsága és jogszerűsége ezért a panaszos részéről eredményesen nem kifogásolható. Az előállítás időtartama az Rtv. 33. § (3) bekezdésében előírt legfeljebb nyolc órás időtartamot nem haladta meg, a kb. öt óráig tartó előállítás az ezalatt tett intézkedések és eljárási cselekmények – kihallgatás, szembesítés stb. – időigényességéhez mérten pedig az Rtv. 15. §-ában foglalt arányosság követelményének is eleget tett.

Az igazoltatás, a ruházat-átvizsgálás, az elfogás és az előállítás a fent kifejtettek miatt jogszerűen korlátozta a panaszosnak a személyi szabadságát.

4) Az Rtv. 19. § szerint: „(1) A jogszabályi előírások végrehajtását szolgáló rendőri intézkedésnek – ha törvény vagy nemzetközi megállapodás másként nem rendelkezik – mindenki köteles magát alávetni, és a rendőr utasításának engedelmeskedni. A rendőri intézkedés során annak jogszerűsége nem vonható kétségbe, kivéve, ha a jogszerűtlenség mérlegelés nélkül, kétséget kizáróan megállapítható. (2) A rendőr jogszerű intézkedésének való ellenszegülés esetén az e törvényben meghatározott intézkedések és kényszerítő eszközök alkalmazhatók.” Az Rtv. 47. §-a alapján: „A rendőr – intézkedése során – az ellenszegülés megtörésére testi erővel cselekvésre vagy a cselekvés abbahagyására kényszerítést (testi kényszert) alkalmazhat.” A 48. § c) pontja szerint pedig: „A rendőr bilincset alkalmazhat a személyi szabadságában korlátozni kívánt vagy korlátozott személy szökésének megakadályozására”. A konkrét esetben a rendőrök bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja miatt alkalmaztak testi kényszert, az arányosság és a – Szolgálati Szabályzat 58. § (1) bekezdésében foglalt – fokozatosság követelményeinek is megfelelően. A testi kényszer és a kezek hátra bilincselése amiatt is szükségessé vált, mert a rendőri jelentés szerint – és ezt a panaszbeadvány sem cáfolta – a panaszos megpróbált elmenekülni a helyszínről, amikor a kiérkező rendőröket észrevette. A Szolgálati Szabályzat 59. § (1) bekezdése szerint: „Kényszerítő eszköz alkalmazása feltételeinek fennállása esetén testi kényszert akkor kell alkalmazni, ha a rendőri erőfölény vagy az intézkedés alá vont személy állapota, magatartása folytán a rendőri intézkedés eredményessége ezzel biztosítható.” A 60. § (1) bekezdésének c) pontja pedig úgy rendelkezik, hogy: „Bilinc alkalmazása különösen azzal szemben indokolt: akinek az elfogására bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja miatt került sor, és szökése bilincs alkalmazása nélkül nem akadályozható meg”. A kezek hátra bilincseléséről a 60. § (6) bekezdésének a) pontja azt is kimondja, hogy az akkor célszerű, ha a bilincs alkalmazására testi kényszer útján kerül sor. Mindezeket figyelembe véve a panaszolt esetben a rendőrök a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható, és az intézkedés elől menekülni próbáló panaszossal szemben jogszerűen és indokoltan alkalmaztak testi kényszert és bilincset. A panaszos ugyanis nem vetette alá magát a rendőri intézkedésnek, ezért a rendőröknek az Rtv. 19. § (2) bekezdése alapján joguk volt kényszerítő eszközt alkalmazni vele szemben.

A kényszerítő eszközök alkalmazása a jogszabályi előírásoknak megfelelően történt, ezzel a panaszos személyi szabadságát és testi épséghez fűződő alapvető jogát – az Rtv. 17. § (1) bekezdésére is figyelemmel – jogszerűen korlátozták.

5) A panaszos tisztességes eljáráshoz való alapvető jogának érintettsége kapcsán a Testület a következő megállapításokat teszi.

A panaszos beadványában utalt rá, hogy az ügygel kapcsolatban keletkezett iratokat – a jogorvoslati jogairól szóló tájékoztatást, az előállítás időtartamáról kiállított igazolást, az előállító helyiségben történő elhelyezésével kapcsolatos jogairól és kötelezettségeiről szóló tájékoztatást, a gyanúsított vallomását, valamint az előállítása során tőle átvett, majd az előállítás végén neki visszaadott tárgyakról felvett jegyzőkönyvet – a rendőrök annak ellenére írták alá vele, hogy ő írni-olvasni nem tud, és közölte is a rendőrökkel, hogy csak a saját nevét, illetve néhány betűt tud lassan leírni. A Testület a felsorolt iratok közül a gyanúsított vallomás aláírásának jogszerűsége kérdésében nem foglalt állást, mert azt hatáskörén kívül állónak tekintette, hiszen ez a cselekmény a panaszos ellen indult büntetőeljárás során történt. A Testület a jogorvoslati lehetőséget illetően itt ismételt utal az Indokolás III. részének 2) pontjában írtakra.

A panaszos jogorvoslati jogairól szóló tájékoztatás, az előállítás időtartamáról kiállított igazolás, az előállító helyiségben történő elhelyezésével kapcsolatos jogairól és kötelezettségeiről szóló tájékoztatás valamint az előállítása során tőle átvett, majd az előállítás végén neki visszaadott tárgyakról felvett jegyzőkönyv aláírása kapcsán azonban a rendőrség által megküldött iratok nem tartalmaztak arra utaló jelzést, hogy a panaszos ne közölte volna velük, hogy írástudatlan. A rendőrök a panaszos ezen állítását nem cáfolták, ezért azt a Testület hitelt érdemlőként elfogadta. A felsorolt dokumentumokon pedig valóban szerepel a panaszos aláírása, de az aláírás mellett más személyek mint (hatósági) tanúk nincsenek feltüntetve. Mivel a panaszos nem tud olvasni, és amiatt is külön panaszt tett, hogy a vele aláíratott dokumentumok tartalmát neki nem olvasták fel, ezért alappal feltételezhető, hogy ezen rendőrségi dokumentumok tartalmát a panaszosnak nem állt módjában megismerni, így nem is volt abban a helyzetben, hogy azok valóságtartalmát ellenőrizhesse. Ez az eljárás pedig nem felel meg az Rtv. következő rendelkezéseinek:

– 2. § (1) A Rendőrség védelmet nyújt az életet, a testi épséget, a vagyonbiztonságot közvetlenül fenyegető vagy sértő cselekménnyel szemben, felvilágosítást és segítséget ad a rászorulóknak. A Rendőrség tiszteletben tartja és védelmezi az emberi méltóságot, óvja az ember jogait.

– 20. § (2) A rendőr az (...) intézkedések, illetve kényszerítő eszközök alkalmazását követően (...) köteles az intézkedés alá vont személyt tájékoztatni az e törvény szerinti panasz lehetőségéről.

– 24. § (1) A rendőr köteles a feladatkörébe tartozó segítséget, illetőleg a hozzáférőknek a tőle elvárható felvilágosítást megadni.

– 33. § (4) Az előállítottat szóban vagy írásban az előállítás okáról tájékoztatni kell, és az előállítás időtartamáról részére igazolást kell kiállítani.

A rendőrök a hivatkozott rendelkezésekben foglalt kötelezettségeiknek egy írni-olvasni nem tudó személlyel szemben nem tudnak úgy eleget tenni, ha a szükséges tájékoztatásokat és igazolásokat tanúk és felolvasás nélkül próbálják meg aláíratni vele. Ez abból az általános, és több más – a rendőrségre szintén kötelező – jogágban is megjelenő jogelvből is következik, hogy az intézkedés vagy eljárás alá vont személyeknek jogukban áll megismerni az őket érintő intézkedés vagy eljárás kapcsán keletkezett iratokat. Mindez előfeltétele annak is, hogy ezek a személyek élhessenek az Alkotmányban biztosított panaszjogukkal, vagy jogorvoslathoz való alapvető jogukkal.

Éppen ezen megfontolások alapján – az alkotmányossági kritériumoknak megfelelően – tartalmazza pl. a Be. 183. § (1) bekezdése a következőket: „Az ügyész és a nyomozó hatóság a szemle, a bizonyítási kísérlet, a felismerésre bemutatás, a lefoglalás, a házkutatás és a motozás végrehajtásánál, az írni-olvasni nem tudó személy kihallgatásáról felvett jegyzőkönyv ismertetésénél – elháríthatatlan akadály kivételével – hatósági tanút alkalmazhat. Erre az érdekeltet figyelmeztetni kell.” Más jogterületen ugyan, de hasonló rendelkezéseket tartalmaz pl. a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény 124. § a) pontja is, amely szerint: „A közjegyzői okirat elkészítésénél két ügyleti tanú közreműködése szükséges, ha a fél írástudatlan, illetőleg olvasásra vagy nevének aláírására képtelen”.

Mindezek az alapvető követelmények azonban az Rtv. fent hivatkozott szabályaiból is egyértelműen és közvetlenül adódnak. A Testület ezért megállapította, hogy a rendőrök ilyen magatartása – az említett dokumentumok felolvasás, illetve tanúk nélküli aláíratása az írni-olvasni nem tudó panaszossal – megsértette a panaszos tisztességes eljáráshoz való alapvető jogát, mivel a panaszos nem kerülhetett olyan helyzetbe, hogy kétséget kizáróan meggyőződhesen az általa aláírt iratok valódi tartalmáról.

V.

A Testület annak mérlegelésekor, hogy egy adott rendőri intézkedés csekély vagy jelentős mértékben sért-e alapjogot, nemcsak azt vizsgálja, hogy az érintett alapjog adott módon való csorbítása általában milyen mértékűnek minősül, hanem az adott ügy egyedi körülményeire is figyelemmel van.

Ebben az ügyben a Testület – az eset összes körülményét mérlegelve – arra a következtetésre jutott, hogy a panaszos tisztességes eljáráshoz való alapvető joga sérelmének mértéke eléri azt a szintet, amely a Testület súlyos alapjogsérelmet megállapító állásfoglalását megalapozza. Ezt támasztja alá többek között az is, hogy a panaszos – a panaszbeadványból kitűnően – olyan szituációban volt (előállítás, kihallgatás, szembesítés), hogy alappal érezhette úgy, hogy az elé tett dokumentumok alá nem írásából neki valamifajta hátránya származhat, esetleg annyival is több ideig tartják fogva a rendőrkapitányságon. Nem változtat ezen az Indokolás II. részének 7) pontjában említett hivatalos feljegyzés sem, amely szerint a panaszos nem kívánta a nyomozati iratokat megismerni, hiszen ez szintén a büntetőeljáráshoz kapcsolódó

mozzanat, amelyet a Testület, mint hatáskörén kívül állót nem vizsgált. Súlyosító körülményként értékelte a Testület azt is, hogy a panaszos a helyszínen jelezte a rendőröknek, hogy nem tudja elolvasni az elé tett iratokat, ők ennek ellenére nem olvasták föl neki, illetve nem hívtak tanúkat – ami annak a későbbi bizonyíthatóságát is elősegíthette volna, hogy az írni-olvasni nem tudó panaszos valóban, dokumentáltan megismerte az általa aláírtak tartalmát. Ez azonban a vizsgált esetben nem történt meg, ezért a Testület arra az álláspontra helyezkedett, hogy a kifejtett okokból súlyosan sérült a panaszos tisztességes eljáráshoz való alapvető joga.

A Testület ezért a rendelkező részben foglaltak szerint, az Rtv. 93/A. § (6) bekezdése alapján az állásfoglalást megküldi az Országos Rendőrfőkapitánynak.

A Testület végezetül meg kívánja jegyezni azt is, hogy a vizsgált panaszügyben felmerült probléma kapcsán – amiatt, mert a rendőrök több különböző dokumentumot is aláírtak az írni-olvasni nem tudó panaszossal –, áttekintve az irányadó jogszabályi hátteret, szükségesnek tartja, hogy az Rtv. szerinti rendőri intézkedések és kényszerítő eszköz-alkalmazások dokumentálásának az írni-olvasni nem tudó személyekkel kapcsolatos eltérő szabályait az országos rendőr-főkapitány utasításban rendezze; ezért erre az Rtv. 6/A. § (1) bekezdésének c) pontja alapján javaslatot tesz. Ez a kérdéskör ugyanis jelenleg nincsen a jogbiztonság alkotmányos követelményének megfelelően – az intézkedés alá vont személyek tisztességes eljáráshoz való alapvető jogára figyelemmel – jogi normák által szabályozva. Egy ilyen szabályozás mintájául szolgálhatna pl. az Indokolás IV. részének 5) pontjában is említett Be. 183. § (1) bekezdése.

Budapest, 2009. március 11.

Dr. Kaltenbach Jenő

elnök,
testületi tag

Dr. Féja András
előadó testületi tag

Fráterné dr. Ferenczy Nóra
testületi tag

Dr. Kádár András Kristóf
testületi tag